

233 grader celsius

Taler

Lubna Jaffery
Kulturminister

Dato

6 oktober 2025

Sted

Universitetsbiblioteket i Oslo

Omstendigheter

Åpning av Forbudte bøker-uka 2025

- 1 233 grader celsius.

Det er temperaturen hvor bøker selvantenner.

- 5 Eller ved 451 grader Fahrenheit, som i tittelen på Ray Bradburys roman fra 1953.

Bradburys dystopi handler om et amerikansk samfunn der bøker er forbudt, og der en egen innsatsstyrke jakter på- og brenner de eksemplarene de kommer over.

10

Romanen er skrevet som et flammende forsvarsskrift for retten til å ytre seg fritt, og var motivert av anti-demokratiske strømninger, fra nazistenes bokbrenninger til høyden av McCarthyisme i USA.

15

Men Fahrenheit 451 er ikke bare en roman som handler *om* at bøker er forbudt. Det er også en bok som *selv* ble forbudt. Bradburys egen forlegger gikk inn og sensurerte passasjer i senere opplag. Apartheid-styret i Sør-Afrika bannlyste boken i flere tiår.

20

Og sist gang boken ble *forsøkt* forbudt, var i 2006 i Montgomery, Texas. Foreldrene til ei jente på videregående skole ba skolestyret fjerne boken fra skolebiblioteket, fordi den beskriver brenningen av Bibelen.

- 25 Datteren deres hadde blitt bedt om å lese romanen som en del av Forbudte bøker-uken.

Det er grunn til å være urolig, også i dag.

30

Redaktørstyrte medier og universiteter knebles. De trues med kutt. De trues med søksmål. Den litterære offentligheten – forfatterne, forleggerne og bibliotekene – utsettes for forsøk på sensur. Bøker med LHBT+ tematikk er spesielt utsatt; bøker fra minoritetsforfattere det samme.

35

Vi er heldige som bor i Norge. Ytringsfriheten har tradisjonelt hatt svært gode kår her til lands, og slik er det fortsatt. Men vi er ikke immune. Boken *Gender queer* av Maia Kobabe er den boken som er forsøkt fjernet fra amerikanske skolebiblioteker flest ganger. Også her i landet var det tilløp til å sensurere boken.

40

Og i dag er ikke ytringsfriheten *bare* truet av enkeltstater, styresmakter og sterke interessegrupper. Den er også under press fra private teknologigiganter med sterke økonomiske interesser. Av algoritmer, kunstig intelligens og ekkokamre.

45

Presset mot det frie ordet på nett forholder seg ikke til landegrenser. Den globale landsbyen som filosofen og medieviteren Marshall McLuhan snakket om på sekstitallet, er ikke blitt mindre.

50

Vi *skal* være på vakt.

For to uker siden la Arbeiderpartiregjeringen frem sin strategi for et åpent og opplyst ordskifte. Vi har kalt strategien «Ytringsberedskap»; et begrep som først ble brukt av Ytringsfrihetskommisjonen.

55

Den aller første setningen i denne strategien er: «Ytringsfriheten er mer enn en rett - den er selve livsnerven i et levende demokrati.» Og strategien kommer nettopp fordi vi i dag ser målrettede forsøk på å lamme denne livsnerven.

60

Blant tiltakene foreslår regjeringen nå å etablere et forskningssenter som skal bidra med langsiktig forskning på ytringsfrihetens kår, i tillegg til å følge med på polarisering og desinformasjon.

65

Men jeg vil også trekke frem at vi vil øke innsatsen for å tilrettelegge for et åpent,

opplyst ordskifte. Det vil vi gjøre på arenaer der debatt, kunnskapsformidling og meningsproduksjon finner sted:

- I redaktørstyrte medier.
- I kunst- og kulturinstitusjoner.
- I skoleverket.
- På bibliotekene.
- På universiteter og forskningsinstitusjoner.

Og nettopp derfor blir jeg så utrolig glad over et arrangement som Forbudte bøker-ukene. Fem hundre ulike aktører og institusjoner har meldt seg på; en dobling fra i fjor. Og nå skal alle disse bibliotekene, bokhandlerne – alle disse små og store formidlingsarenaene over hele Norge – fylles med engasjerte folk.

Så takk til alle dere som er med på denne viktige demokratiske dugnaden.

Og en ekstra stor takk til Universitetet i Oslo, Norske PEN, Norsk bibliotekforening og fylkesbibliotekene som koordinerer Forbudte bøker-ukene her i Norge.

Med dette erklærer jeg Forbudte bøker-ukene for åpnet!

Kilde

<div>regjeringen.no</div>

Emner

Språk og litteratur, Ytringsfrihet, Åpningstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/233-grader-celsius>